

роких мас, в тому числі й війська. Як свідчать історичні дані, ще в літку 1917 року, 300 тисяч вояків присягнули на вірність Центральній Раді, але через півроку вже не було кому її захищати [3, с. 62]. В ході першої радянсько-української війни величезна кількість українізованих частин в кращому випадку зберігала нейтралітет, у гіршому – відкрито переходила на сторону ворога. Тому, на захист України в основному ставали юнкери, студенти та добровольці.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що навіть 100 років потому ці проблеми залишаються актуальними. Задля забезпечення обороноздатності і незалежності України необхідне відповідальне ставлення до армії і національної безпеки. Як казав Наполеон Бонапарт: «Народ, який не бажає годувати свою армію, незабаром буде вимушений годувати чужу».

Список використаних джерел:

1. Тинченко Я. Українські збройні сили березень 1917 р. – листопад 1918 р. (організація, чисельність, бойові дії): наукове видання. – К.: Темпора, 2009. – 480 с.
2. Литвин С. Суд історії. Петлюра і петлюріана. – К.: Видавництво ім. Олени Теліги, 2001. – 640 с.
3. Історія українського війська (1917-1995) / Упоряд. Я. Дашкевич. - Львів: Світ, 1996. – 840 с.

ПРЕДСТАВНИЦЬКА (ЗАКОНОДАВЧА) ВЛАДА ЗА ДОБИ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

ВЕРБИЦЬКА Оксана Олегівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Українська Центральна Рада уявляла майбутню Україну демократичною державою, в якій державна влада поділялася б на три гілки. У концептуальному плані керівників УЦР такий поділ влад передбачався, і його елементи існували у реальному державотворенні. Однак, варто наголосити, що у класичному варіанті поділу влад за доби Центральної Ради в Україні не було. Усі владні структури, що діяли у березні 1917 - квітні 1918 рр. лише прагнули втілювати ідею української державності, але так і не стали повноцінними державними органами.

Період Центральної Ради та її функціонування цікавить багатьох сучасників, що вказує на актуальність даної теми на сьогоднішній день. Доба Центральної Ради посідає особливе місце в новітній історії України, тому що Українська держава, утворена в результаті розвитку національно-визвольного руху, започаткувала процес державотворення. Політико-правовий аналіз представницьких форм врядування та особливостей втілення ідеї парламентаризму у 1917-1921 рр. є актуальною потребою сьогодення, оскільки закладені в той час парламентські традиції визначають специфіку функціонування сучасної представницької інституції – Верховної Ради України.

Відтак, метою даної публікації є аналіз й оцінка організаційно-правових засад функціонування органів державної представницької влади у період Центральної Ради 1917-1918 рр. та їх структури.

Питання, пов'язані з формуванням органів державної влади, організацією та результатами їхньої діяльності висвітлюються в роботах багатьох науковців, зокрема, таких як: В. Верстюк, В. Гончаренко, Н. Дніпренко, О. Копиленко, М. Кравчук, Н. Кришина, В. Кульчицький, О. Мироненко, П. Музиченко, В. Рум'янцев, Б. Тищик, О. Шевченко.

Після Лютневої революції 1917 р. у Києві, в березні була сформована Центральна Рада (ЦР) на чолі з Михайлом Грушевським. Центральна Рада стала об'єднувальним і координаційним центром українського національно-визвольного руху. З ініціативи ЦР у квітні 1917 р. було скликано Всеукраїнський Національний Конгрес із 900 делегатів від усіх українських губерній. На конгресі було проголошено курс на автономію України. Центральна Рада стала першим загальнонаціональним представницьким вищим законодавчим органом України, який об'єднував представників головних українських політичних партій, а також прихильників українського національно-державного відродження.

Спочатку правовий статус Центральної Ради не був чітко визначений. У квітні 1917 р. ЦР створювалася як національна громадська організація, яка не мала ознак органу державної влади. Специфічною особливістю в діяльності ЦР були її заяви про тимчасовість існування і намір передати владу законно обраному парламенту – Всеукраїнським Установчим Зборам, тобто себе ЦР вважала передпарламентом [7, с. 218]. У перших документах УЦР Всеукраїнські установчі збори іменувались ще й територіальним з'їздом або Сеймом. Головним завданням територіальних зборів мало стати ухвалення майбутнього статуту автономної України. Дата їх не була визначена, але чітко вказувалось, що вони мусять відбутись перед Всеросійськими установчими зборами. З цією метою при Генеральному секретарстві внутрішніх справ було створене спеціальне Виборче бюро, що здійснювало координуючу роль у роботі окружних виборчих і працювало під керівництвом Всеросійської комісії з справ про вибори до Установчих зборів (Всевибори) [6].

Фактично ж представницька (законодавча) влада в Україні у цей період реалізовувалася Центральною Радою через Загальні збори (Велика рада) як колективну форму політико-правової діяльності УЦР та комітет (Мала рада) як виконавчий і законопідготовчий орган УЦР. Статус Ради поступово змінився від «представницького органу всієї організованої української людності», який має своїм завданням забезпечити автономний статус України у складі федеративної Російської республіки (квітень 1917 р.), до «органу революційної демократії всіх народів України», функції якої припиняються зі скликанням Українських Установчих Зборів (липень 1917 р.). Головним документом, що регламентував основи діяльності тодішньої української представницької влади, був «Наказ Українській Центральній Раді» (квітень 1917 р.). Окрім того, на прями і характер всієї діяльності Ради визначало затверджене тоді ж Положення про Загальні збори УЦР та Регламент роботи Малої ради (серпень 1917 р.) [5, с. 314].

Загальні збори (пленарні засідання, які з червня 1917 р. називалися сесіями) могли бути як черговими, так і позачерговими (екстреними). Чергові збори мали скликатись не менше як один раз на місяць. Екстрені збори вважалися дійсними за будь-якої кількості присутніх. Рішення приймалися більшістю голосів. Прийняті документи найчастіше називалися універсалами, деклараціями, постановами, ухвалами, рішеннями, резолюціями, а також законами (з листопада 1917 р.).

Оскільки перший місяць роботи «Великої» Ради засвідчив практичну неможливість

вироблення і втілення в життя ефективного та гнучкого політичного курсу, то реальна законодавча робота зосереджувалася в руках Комітету. До повноважень Комітету належало скликання чергових загальних зборів УЦР, підготовка доповідей і матеріалів до них, внесення змін до складу Генерального секретаріату, вирішення всіх питань політичного та економічного життя України у період між сесіями Центральної Ради з наступним затвердженням прийнятих документів у сесійному режимі. Зрештою, V збори УЦР (червень 1917 р.) ухвалили, що на випадок розпуску Ради саме на Комітет покладалися «усі функції, що належать Центральній Раді».

До представницьких владних органів УНР доби Центральної Ради належали також Національні союзи, утворення яких задекларував закон про національно-персональну автономію (січень 1918 р.), що закріплював право на самостійне творення свого національного життя невід'ємним правом націй, відповідно, державною політикою - забезпечення національно-культурного розвитку національних меншин [3, с. 204].

У Національний союз, якому належало виключне право представництва нації перед державними і громадськими установами, могли об'єднатися національні меншини на всій території України і вертикально вибирати свій найвищий орган - Національні Збори, які мали право законодавчої ініціативи. Національні Збори формували виконавчий орган - Національну Раду, яка одержувала великі повноваження в національно-культурній та інших сферах. Влада Національного союзу поширювалась на всіх його членів, незалежно від місця їхнього проживання в межах УНР [6]. Всі органи Національних союзів вважалися державними органами представницької влади.

За період свого існування Центральна Рада видала, як зазначає В. Гончаренко, близько 100 правових актів. Такий рівень законодавчої діяльності був зумовлений незлагодженістю роботи та великою кількістю членів УЦР, погляди яких часто були розбіжними.

Серед першорядних документів як вагомих результат діяльності представницького органу України виділяють 4 Універсали. Розглянувши ці акти, можемо стверджувати, що у кожному з них Центральна Рада регламентує свій правовий статус, проголошуючи себе представником українського народу і найвищим органом демократії [1].

УЦР за півроку (листопад 1917 р. - квітень 1918 р.) прийняла достатню кількість важливих для державотворення законів. М. Кравчук слушно підкреслює, що законодавча техніка, структура та ефективність дії законів була, з відомих причин, зовсім не висока. На думку вченого, «факторами, що негативно вплинули на законодавчу діяльність Центральної Ради були – брак часу і професіоналізму» [4, с. 25].

Отже, Центральна Рада з тимчасового громадсько-політичного утворення, незважаючи на несприятливі обставини, змогла перетворитись на представницький орган державної влади, що був визнаний іноземними державами. Діяльність Центральної Ради відіграла визначну роль у наступному розвитку української державності. Саме Центральна Рада після політичного сну українців, майже трьохсот річного занепаду власної держави, виголосила і внесла в практичну площину стратегічну мету її побудови, яка закріпилася як дороговказ українського державотворення на століття [4, с. 27].

Загалом, законодавчий процес у період УЦР базувався на демократичних основах та відповідав науковим досягненням теорії права того часу. Це доводить, наприклад, функціонування виборного законодавчого органу - прототипу парламенту. Підготовлені законопроекти та нормативно-правові акти, не реалізовані у зв'язку з припиненням існування УЦР, дають підстави зробити висновок, що розвиток законодавчого процесу відбувався у напрямі усунення недоліків та вдосконалення процедури прийняття

нормативно-правових актів. І лише брак часу та завантаження законодавчого органу вирішенням інших нагальних проблем були тими чинниками, які перешкождали належному врегулюванню законотворчості у період УЦР [2].

Список використаних джерел:

1. Волошук М. І. Апарат державної влади за Центральної Ради та його юридичне закріплення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=304%3A170512-12&catid=41%3A1-0512&Itemid=45&lang=ru
2. Законодавчий процес та законодавча техніка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1016052045511/pravo/zakonodavchiy_protsest_zakonodavcha_tehnika
3. Єрмолаєв В.М. Історія вищих представницьких органів влади в Україні: Навч. посібник / В.М. Єрмолаєв. – Х.: Право, 2007. – 280 с.
4. Кравчук М.В. Уроки державотворення Української Центральної Ради: історико-правовий аспект / М.В. Кравчук // Актуальні проблеми правознавства: Науковий збірник ЮФ ТНЕУ / Редкол. М.О. Баймуратов та ін. – Тернопіль: Астон, 2012. – С.23-30.
5. Терлюк І.Я. Історія держави і права України: навч. посібник. - К.: Атіка, 2011. - 944 с.
6. Органи центральної влади та управління. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studopedia.org/5-20924.html>
7. Політична історія України: навч. посіб. / В.А. Греченко, В.І. Танцюра, В.В. Калініченко та ін. – 2-ге вид., доп. – К.: Академвидав, 2008. – 552 с.

РЕФОРМУВАННЯ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПЕРІОД УЦР

ВИШНЕВСЬКИЙ Богдан Святославович,
*студент юридичного факультету
Тернопільського національного економічного
університету*

Українська Центральна Рада з самого початку свого існування розуміла необхідність створення власних правоохоронних і особливо судових органів. Саме судочинство відіграє надзвичайно важливу роль як одна з гілок влади і є вкрай важливим у процесі державотворення.

Метою статті є дослідити процес становлення та реформування судових та правоохоронних органів у буремний революційний час керівництва Центральної Ради.

Заявлена наукова тема привертала увагу істориків держави і права, зокрема: П. Захарченка, О. Копиленка, М. Кравчука, О. Кузмінця, П. Музиченка, В. Румянцева, В. Смолія, Б. Тищика, В. Ухача та ін.

Слід наголосити, що до листопада-грудня 1917 р., коли в умовах протистоянь і помилок відбувався процес пошуку моделі судової влади, судова система в Україні майже нічим не відрізнялась від інших регіонів Росії, де Тимчасовий уряд здійснив низку захо-